

Holenbroeders schakelden met sukses over naar plastic nestkastjes

Resultaat van proefneming met polyvynylchloride mag voor eerst geslaagd genoemd worden.

Het vele herstelwerk aan de jaarlijks door ons te controleren nestkastjes (dat betekent zo'n 800 stuks) bracht ons er toe uit te zien naar andere materialen, waarvan duurzamer nestkastjes zouden kunnen worden vervaardigd en die bij de vogels in trek zouden zijn. Nestkasten, die vooral bestand zouden zijn tegen het hakken van de spechten (vooral de grote bonte specht), die nog al veel schade aan de nestkastjes veroorzaken. Ofschoon de vlieggaten beveiligd waren met zink of blik, dit verhinderde de gekleurde houthakkers niet om in de zijanten of zelfs in de bodem gaten te slaan. Er werden daarom proeven genomen met nestkastjes, vervaardigd van houtbeton. Niettegenstaande deze houtbetonkasten graag door de

holenbroeders werden bezocht, kleefden ook hieraan bezwaren. De goedkopere houtbetonkasten, vervaardigd door een paar Friese vogelvrienden, bleken te zacht te zijn en werden vroeg of laat door de spechten opengehakt tot vreugde van de spreuwen, die dan het kastje spoedig in beslag namen. De hardere, zogenaamd Waveka-houtbetonkastjes, die uit Duitsland geïmporteerd worden, zijn veelal wel tegen de spechten bestand, doch echter te duur om op grote schaal te worden aangeschaft.

Toevalligerwijs kwamen we in aanraking met de heer J. de Wilde, uit Ommen, employé bij de WAVIN. Het gevolg van deze bespreking was, dat de heer De Wilde een nestkast ontwierp, vervaardigd uit harde PVC (polyvinylchloride). Na verschillende veranderingen aan het eerste model te hebben aangebracht (o.a. het aanbrengen van ventilatiegaatjes om condensvorming tegen te gaan en een schuifdak) werden in het voorjaar van 1968 enige honderden PVC-nestkastjes in Ommen en IJhorst opgehangen. Ofschoon in dat jaar slechts een deel van de opgehangen kastjes gecontroleerd kon worden, bleken de eerste resultaten goed te zijn. Op het landgoed „Junne” te Ommen was ongeveer 60 % bewoond, nagenoeg de helft door de bonte vliegenvanger. Alhoewel we aanvankelijk wat sceptisch tegen PVC kastjes hadden gestaan, besloten we in 1969 een groot aantal PVC-kastjes nauwkeurig te controleren. Er werden in het totaal 300 PVC-kasten van verschillende modellen en in diverse kleuren gecontroleerd, opgehangen op verschillende plaatsen, zowel in naald- als loofhout dan wel gemengd. Het resultaat van dit onderzoek was verheugend, zoals uit onderstaande schema moge blijken:

Bewoond door	Selectief				Totaal
	PVC 20 x 10 cm vlieggat 28 mm	PVC 20 x 10 cm vlieggat 30 mm	15 x 12 cm vlieggat 28 mm	21 x 12 cm vliegg. 37 mm	
<i>Koolmees</i>	30	14	1	5	50
<i>Zwarte mees</i>	10	5	5	0	20
<i>Pimpelmees</i>	28	9	0	0	37
<i>Matkopmees</i>	3	1	1	0	5
Bonte					
<i>vliegenvanger</i>	58	37	12	7	114
<i>Ringmus</i>	4	8	0	2	14 ...
Gekraagde					
<i>roodstaart</i>	0	0	0	1	1
Totaal bewoond:	133	74	19	15	241
Onbewoond	12	5	5	2	24
Totaal					
<i>gecontroleerd</i>	174	81	27	18	300

Uit bijgaand overzicht valt direkt het grote aantal broedgevallen van de bonte vliegenvanger op (114 van de 241 bewoonde kastjes). Eerlijkheids halve dient daarbij te worden opgemerkt, dat het grootste deel van de gecontroleerde PVC kastjes in maart 1969 was opgehangen, zodat de bonte vliegenvanger bij zijn terugkeer uit het warme zuiden nog vele nestkastjes onbewoond vond. Daar staat echter tegenover, dat 79 nestkastjes, die in het

voorjaar van 1968 op het landgoed „Junne” waren opgehangen, voor 90 % bewoond waren, waarvan ruim de helft door de bonte vliegenvanger. Deze op „Junne” dus overjarige 79 nestkastjes hadden grotendeels een vlieggat van 30 mm. Van de 35 nestkasten, waarin alleen een begin van nest was, hadden 32 een vlieggat van 28 mm, van welke laatste soort er het grootste aantal was opgehangen, zoals men uit bijgaand schema kan opmaken.

Uit deze cijfers moge blijken, dat het vlieggat van 28 mm voor vele vogels te klein was, in de meeste gevallen zeer zeker voor de koolmees. Uit dit onderzoek is niet gebleken, dat de vogels voor een bepaalde gekleurde kast voorkeur hadden. Dat de matkopmees in alle 5 broedgevallen in een blauwgrijs gekleurde kast broedde, nemen we voor eerst als toeval aan. Wat de kleur der kastjes betreft, was de bewoning vrijwel gelijk verdeeld. Zelfs een heldergeel gekleurd PVC kastje werd bewoond door een bonte viegen- vanger. Gebleken voordelen: het harde materiaal kan niet worden aangetast door spechten, zodat dus geen bewoning door spreuwen e.d. mogelijk is.

Het materiaal krimpt niet en is ook niet onderhevig aan rottingen, zodat geen openingen ontstaan, waarin parasieten zoals vlooiën, e.d. zich kunnen vestigen. De nestkast is van boven afgesloten door een praktisch schuifdak, dat gedurende de tijd, dat de kast is opgehangen, is vergrendeld. Het controleren kan geschieden door het deksel voorzichtig naar achteren te schui- ven, na de kast van de boom te hebben genomen. Door de gladde binnen- wand blijven de jonge vogels langer in de kastjes (is vooral bij de bonte vliegenvanger gebleken), zodat ze volledig vliegklaar zijn als ze de kastjes verlaten. De vogels hebben minder nestmateriaal nodig, doordat de hoeken niet behoeven te worden opgevuld door de ronde vorm. Doordat de kastjes zijn voorzien van ventilatiegaten, is vochtafzetting door condens minimaal geworden. Dit in tegenstelling met elders in het land opgehangen plastic nestkasten, die behalve het vlieggat geheel gesloten waren en bij bewoning kletsnat waren met gevolg verstoorde broedsels. De door ons gecontro- leerde PVC-kasten van De Wilde, waren op 2 ná, geheel droog van binnen, ondanks het feit, dat er soms 12 à 13 jonge kool- of pimpelmezen in huis- den. De oorzaak van de 2 natte nestkasten was, dat de kastjes voorover hingen, zodat het regenwater door de ventilatiegaten aan de bovenzijde kon binnen dringen. *Een eerste vereiste is dan ook dat de PVC kastjes recht- standig worden opgehangen aan de boom, vooral aan een rechte stam.* Men dient de spijker bij voorkeur van 5 mm zonder kop — schuin naar beneden in de boom te slaan, dit om de kast zo stevig mogelijk op te hangen.

Daarna een kleinere spijker in de uitsparing onder aan de kast om zwenken te voorkomen. De PVC-nestkastjes zijn gemakkelijk schoon te maken. Met een stokje of schroevendraaier of dergelijk voorwerp wipt men het oude nest er met gemak uit, doordat de bodem en de kanten glad zijn en het nestmateriaal minder blijft kleven. Evenals de houten kastjes de PVC nest- kastjes niet in de volle zon ophangen. Bij een in december in de „Witte Bergen” te IJhorst gehouden avondcontrole van 50 stuks PVC kastjes, bleken er 17 bezet te zijn als slaappleats, te weten 10 pimpelmezen, 5 kool-

mezen en 2 matkoppen. Hierdoor is aangetoond, dat ook PVC kastjes als slaappleaats worden benut.

Het gevolg van dit onderzoek is, dat de heer De Wilde overgegaan is tot de aanmaak van 1000 PVC kastjes met een vlieggat van 31 mm, die voor rekening van verschillende natuur- en vogelwachten zijn vervaardigd en verdeeld. Het is o.i. wel aan te bevelen om naast de 31 mm PVC kastjes een klein aantal van 28 mm op te hangen om de kleinere holenbroeders, zoals de pimpel- matkop- of zwarte mezen meer bewoningskans te geven. De selectieve kastjes met 28 mm, met de afmetingen 15 x 12 cm, bleken ongeschikt te zijn en worden niet meer aangemaakt. Wat ook belangrijk is, is de prijs van de PVC kastjes. Deze is o.i. laag, tenminste wanneer verenigingen e.d. voor gezamenlijke rekening PVC kastjes gaan aanschaffen, zoals hier is geschied. De prijs bedraagt in dit geval f 3,00 per stuk, doch ze worden niet in de normale handel gebracht. Natuur- en vogelwachten alsmede eigenaars van landgoederen e.d. hebben de voorkeur. De belangstelling voor de PVC-kastjes blijkt zo groot te zijn dat de heer de Wilde inmiddels aan zijn tweede serie van 1000 stuks bezig is. Het onderzoek der PVC kastjes wordt in 1970 voortgezet, waarbij thans vooral op de wanddikte der kastjes zal worden gelet. Ook zullen dit seizoen verder bij wijze van proef grotere kasten worden opgehangen voor spechten e.d.

- *Natuurbeschermingsvereniging „Ijhorst-Staphorst en Omstreken”*

De PVC kastjes kunnen worden besteld bij de Natuurbeschermingsvereniging „Ijhorst e.o.”, L. Blaauw, Larikslaan 12, Ijhorst (post de Wijk), postgironr. 966334. De prijs bedraagt f 3,— per stuk, bij afname van 12 stuks tegelijk, die gemakshalve reeds in dozen zijn verpakt met een sortiment van 28 en 30 mm vlieggaten.

Centraal Nestkast Onderzoek 1969

In het waterwingebied van de Duinwaterleiding van 's Gravenhage: de percelen Meijendel, Kijfhoek en Bierlap bij Wassenaar; de percelen Plas, Plantage en Pompstation bij Scheveningen, werden in 1969 181 nestkasten gecontroleerd. De gekraagde roodstaart had een typisch „daljaar” terwijl de pimpelmees juist een bijzonder gunstig jaar vertoonde. Alle nestjongen werden, zoals gewoonlijk, geringd. Dit 5 pagina's tellende gestencilde verslag bevat drie tabellen en werd samengesteld door C. W. Stam en T. Stam-Zunderman. Nadere inlichtingen:

Mozartstraat 255, Leiden, tel. 01710-4 26 55.

Nestkastverslag legerplaats Nunspeet en omliggende terreinen 1969

Dit 6 pagina's tellende gestencilde verslag van E. Hamstra en A. Smit geeft de resultaten weer over 1969 van het nestkastenonderzoek in Nunspeet en Elspeet. Opvallend zijn de vele broedsels van de bonte vliegenvangers en het onderzoek naar huwelijksstrouw van koolmezen door middel van het ringonderzoek, dat nog veel interessante gegevens naar voren zal kunnen brengen.